

Strindberg och Dalarö

Johan August Strindberg föddes den 22 januari 1849 i Sankt Nikolai församling i Stockholm.

August Strindberg var svensk författare och bildkonstnär (målare). Han räknas som en av Sveriges mest betydelsefulla författare. Internationellt är han främst känd som dramatiker.

Under fyra decennier var Strindberg en dominerande gestalt i det litterära Sverige, fram till sin död 14 maj 1912 i Stockholm

Han var ständigt omdiskuterad och ofta involverad i personliga konflikter. Hans verk innehåller ett flertal romaner, noveller och dramer som räknas som klassiker inom svensk litteratur.

Strindberg var mycket produktiv (trots perioder av tystnad) och banbrytande inom flera genrer.

Allmänt betraktas han som en nydanare av det svenska språket.

Han var verksam mellan åren 1869-1912.

August Strindberg

Strindberg

På fädernet tillhörde han en känd borgarfamilj med kulturella intressen. Hans far Carl hade var anställd som ångbåtskommissionär med ansvar för godstrafiken på Mälaren - Göta kanal. Han var en bestämd och sträng affärsman, som aldrig tvekade att ta fram rottingen när någon var olydig. Modern Ulrika var en enkel men religiös värdshusflicka, vars pietistiska fromhet kom att påverka Strindberg under hans uppväxt. Hon dog när August bara var 13 år. Denne betonade gärna sin proletära härkomst genom modern och kallade sig tjänstekvinnans son. August hade sju syskon.

Stockholmsmiljön präglade hans uppväxt som han sedermera återger i sina litterära verk.

Hans uppväxt beskrivs i självbiografin "Tjänstekvinnans son", som han skrev 1886. I boken kallar han sig Johan och läsarna får följa med honom under hans uppväxt med sin stränga pappa, som anklagar honom för saker som han inte har gjort och ger honom stryk. Men Augusts syskon har vidhållit att en del är påhittat och att boken är överdramatiserad.

Strindberg började arbeta som informator hos en förmögen läkarfamilj. Den unge August lärde känna Stockholms intellektuella och konstnärliga elit. Själv provade han på läkarstudier och sedermera elevskolan på den Kungliga dramatiska teatern.

1867 inledde han studier vid Uppsala universitet och men 1870 avbröt han studierna och började arbeta som journalist. Hans val ledde till en instabil ekonomi fram till 1874 då han fick anställning på kungliga biblioteket som e.o. amanuens och ett mer ordnad inkomst.

Strindbergs första premiär var på Dramaten den 13 september 1870, med pjäsen *I Rom*

Året därpå fick han ett kungligt stipendium, så att han kunde fortsätta sina estetiska studier.

Strindberg i Stockholms skärgård

Strindbergs vistelse stundtals ute i Stockholms skärgård för att finna inspiration och arbetsro. Många av hans romaner, tavlor och dramer han har troligtvis fått inspiration till genom skärgårdsmiljön. Ett av hans mest kända verk är "Hemsöborna" som utspelas på Kymmendö utanför Dalarö. Han bodde vissa kortare perioder på Kymmendö och på Dalarö.

Kymmendö blir dock Strindbergs favoritplats, här kan han finna lugn och ro för att skriva några av sina litterära verk, i en skärgårdens som erbjuder frid i avskildhet.

Mästerverket Hemsöborna kritiserades av Kymmendöborna, de tyckte att Strindberg " gick för nära in på deras liv".

I Dalarö bodde under sommaren olika artister och konstnärer, varav några var hans vänner.

August Strindberg besökte Dalarö på sommaren, då hyrde han in sig hos någon familj eller bodde på hotell. Han gjorde även besök vid genomresa eller för att proviantera.

Strindberg besöker och hyrde på Dalarö under åren 1871 / 1875 / 1891-92

Stockholms skärgård

Strindbergs kärlek till skärgården går tillbaka till tiden som gymnasist på slutet av 1800-talet. I Tjänstekvinnans son skildrar han sitt första möte med skärgården stående på en höjd vid Tyresö: "Detta var hans landskap, hans naturs sanna miljö; idyller, fattiga, knaggliga gråstensholmar med granskog, med det oändliga havet som bakgrund." Några år senare fann han sitt paradiset på Kymmendö.

Strindberg bor en tid hos Thegerströms på Dalarö

Sonen Robert var en av tidens mest uppskattade porträttmålare och god vän med August Strindberg. Det var till honom Strindberg vände sig till när han dystert till mods efter infernokrisen, åter ville komma ut till skärgården.

Familjen Thegerström bodde på Baldersvägen 42, den kallades då för Bergshyddan.

Så två somrar 1891-92 tillbringade Strindberg i stugan på Dalaröudd som Thegerström hade ordnat åt honom. Han umgicks flitigt med familjerna i Bergshyddan.

Som vanligt när det gäller Strindberg, satte det sina spår i hans produktion. Familjen Thegerström fick stå modell för karaktärerna i verket "Leka med elden".

Den tredje stadsägan, som ingår i omnämnd fastighet är Baldersvägen 48. Där bodde Fia Löfström i Kroken. Det var av henne pigorna på Hemsö lånade en tupp när de var i Dalarö och mötte Carlsson, den nye drängen i Strindbergs verk Hemsöborna.

En morgon i skärgården

"Novellen" en berättelse om Stockholms skärgård inleds med en skiss av det vaknande Dalarö.

Klockan är 5 på en sommarmorgon. Dalarö sover ännu, trött av föregående dags tröttsamma överksamhet. Solen har nyss arbetat sig upp ur en hop trådslietna van Dyckbruna moln, med neapelgula kanter. Och torkar som bäst av den fuktiga gungbrädan ner på tullbron, Trutarne på ljustrar vid solbloss ute på den lugna strömmen. En flugsnappare gångar flugor på en parkbänk nere vid ångbåtsbryggan..... *forts*

I Giftasnovellen, Ett Dockhem, har August valt Dalarö som bakgrund till historien om kaptenen vid flottan och hans unga hustru och deras samvaro på Dalarö.

På örlogskaptenens färd mot Stockholm och hemmet på Skeppsholmen, efter en lång resa, möter hustrun honom på Dalarö "vid Landsort fick han ett telegram att hon skulle vara *forts*

Hemsöborna

Boken utspelar sig i den svenska skärgården utanför Stockholm på 1800-talet. Huvudpersonen är Carlsson som anländer en afton till Dalarö "Han kom som ett yrväder en aprilafon och hade ett Höganäskrus i en svängrem runt halsen" för att arbeta hos madam Flod på Kymmendö. Han är slug och listig och gifter sig med den rika madam Flod, trots att hennes son försöker sätta sig emot. I början arbetar Carlsson hårt och får igång jordbruket igen, men sen börjar han leva livets glada dagar och sitter mest och dricker och njuter av god mat.

Strindberg - Siri von Essen, hans första hustru

I mitten av 1870-talet förälskar sig Strindberg i finlandssvenskan Siri von Essen, gift med en officer. Detta leder så småningom till skilsmässa. Strindberg och Siri von Essen gifter sig och får barnen Karin (1880), Greta (1881) och Hans (1884).

År 1879 är ett motgångens år för Strindberg som gör ekonomisk konkurs. Men han ger ut romanen Röda rummet som blir en stor framgång.

År 1881 lämnar Strindberg anställningen vid Kungliga Biblioteket för att ägna sig helt åt kulturhistoriskt författarskap. Uppsättningen av Mäster Olof spelas med stor framgång.

Siri von Essen blir antagen som aktris och 1877 gör debut på Dramatiska teatern.

Slitningarna i äktenskapet gör att kampen mellan könen allt mer kommer till uttryck i Strindbergs verk. Från början var August en förkämpe för kvinnans likställdhet med mannen; alla hans tre hustrur var f. ö. mycket självständiga yrkeskvinnor. August Strindberg börjar alltmer se förhållandet mellan man och kvinna som en kamp. Ingen har före honom så hänsynslöst skildrat maktkampen mellan två älskande.

Genom skådespelen Fadren (1887), Fordringsägare (1888), novellsamlingen Giftas (del 2 1884), den självbiografiska romanen En dåres försvarstal (skriven på franska 1887) och essän "Kvinnans underlägsenhet under mannen" (publicerad i Paris 1895) blev han känd i hela Europa som den ledande kvinnohataren.

Efter en period i Lund flyttade Strindberg 1899 tillbaka till Stockholm, fast besluten att försona sig med sitt fädernesland. Han gifter sig ett par år senare med den unga aktrisen Harriet Bosse och de bosatte de sig i det nybyggda s. k. Röda huset på Östermalm. Här skrev han ett stort antal Shakespeare-inspirerade kungadramer, bl. a. Erik XIV (1899) och Karl XII (1901), liksom det märkliga dramat Ett drömspel (1901).

Nu tillkommer också romanen Svarta fanor, en frän satir med udd mot kulturetablissemang. År 1902 föds dottern Anne-Marie. Redan två år senare separerar makarna.

Efter det att Harriet Bosse gift om sig våren 1908 flyttar Strindberg till en hyreslägenhet på Drottninggatan 85 (en byggnad han kom att kalla Blå Tornet).

Han börjar nu åter verka som samhällskritisk författare. Hans polemiska tidningsartiklar i Aftontidningen och Socialdemokraten gav upphov till den s. k. Strindbergsfejden, som rasade i den svenska pressen 1910 - 1911.

Tillsammans med den unge skådespelaren August Falck driver Strindberg åren 1907 - 1910 en egen scen, Intima teatern vid Norra Bantorget, för vilken han i rask takt skrivit fyra kammerspel: Oväder, Brända tomten, Spöksonaten, Pelikanen (alla 1907). Han förälskar sig i en ung elev vid teatern, Fanny Falkner.

I Blå tornet på Drottninggatan skriver Strindberg ett flertal betydande litterära verk, bl. a. sitt sista drama, Stora landsvägen (1909). På sin födelsedag 1912 hyllas han med ett fackeltåg av studenter och arbetare och får dessutom en stor summa pengar, resultatet av en nationalinsamling menad som ett folkets nobelpris.

Strindberg avlider i sitt hem efter en längre tids sjukdom den 14 maj 1912 och begravs fem dagar senare på Nya (numera Norra) kyrkogården - Solna. Hans sista färd beses av 60 000 personer.

Inte bara författare

August Strindberg var inte bara författare utan provade även på som konstnär. Sin första oljemålning gjorde han 1872 och året därefter målade han en rad Landskapsbilder från Kymmendö och Sandhamn. Man kunde redan se i dessa målningar att Strindberg utnyttjade i första hand färgmaterialets egna uttrycksmöjligheter.

Under ett besök i Schweiz 1886 gjorde han en rad självbiografiska fotografier, bl.a. några självporträtt, enligt den realism han använde sig av. År 1892 på försommaren målade Strindberg åter några tavlor på Dalarö. Hans motiv var hotfulla vågor, ruskprickar, stormande hav och sjömärken.

Sina målningar visade han upp på en egen utställning i Stockholm samma år.

Men målningarna mötte ingen större förståelse bland hans konstnärsvänner. På hösten 1892 och 1893 fortsatte han att måla i Berlin. Det tillkom ett tjugotal i Dornach med två olika motiv; grottan och vägen mot klippan, och de har tydliga symboliska undertoner.

Han återupptog måleriet vid 1903 liksom 1905 då han gjorde sina sista tavlor. Han har också arbetat en del med fotografier, och på 1890-talet använde han fotografi under sina vetenskapliga försök. När Strindberg började måla igen efter nära två decenniers uppehåll, hade han funnit en egen stil den fria måleriska fantasier. Han bearbetade färgen med palettkniv till ett mönster, som fick ett värde i sig. Från 1906 och framåt arbetade Strindberg med fotografen Herman Andersson, och de gjorde bilder av molnformationer och gatubilder.

Ur Nordiska museet samlingar

Oväder, Dalarö 1892, olja på papp, signerad.

